

4. Про затвердження особливостей здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України № 1275 від 11.11.2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-osoblivostej-zdijsnennya-oboro-a1275>.

Горюшкіна Анастасія Ігорівна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: Комаринська Юлія
Борисівна, професор кафедри
криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИКА СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України має ряд специфічних особливостей, що впливають на тактику проведення слідчих (розшукових) дій, серед яких є слідчий експеримент. У правоохоронній практиці проведення слідчого експерименту має важливе значення, а тому потребує ретельного дослідження з метою всебічного використання всіх пізнавальних можливостей даної процесуальної дії у кримінальному провадженні.

Слідчий експеримент – це необхідний, часто незамінний спосіб перевірки й отримання нових доказів. Також при здійсненні пізнавальної діяльності особливу роль відіграє слідчий експеримент як один із різновидів слідчих (розшукових) дій. Це в першу чергу дозволяє слідчому або оперативному працівнику розширити свій арсенал процесуальних засобів щодо збирання доказів у кримінальному провадженні [1, с. 149]. Більше того, перевірка слідчим показань на місці подій акцентує увагу на показах конкретної особи, а слідчий експеримент спрямований на відтворення і перевірку можливості чи неможливості тої чи іншої події в цілому, тому останню слідчу (розшукову) дію розберемо детальніше.

Слідчий експеримент проводиться з метою:

1) перевірки показань на місці свідків та підозрюваних. Сутність перевірки показань на місці полягає у тому, що особі, яка була раніше допитана, пропонується вказати місце вчинення незаконного

переправлення осіб через державний кордон або його спроби, а також розповісти про таку подію, демонструючи свої дії чи дії інших осіб. Як правило ця слідча (розшукова) дія проводиться у місцях затримання груп незаконних мігрантів, місцях їх посадки та висадки із транспортних засобів, місцях їх відсиджування та готування до незаконного перетину державного кордону. Досить часто дану слідчу (розшукову) дію проводять із складом прикордонного наряду, який затримав групу незаконних мігрантів з переправниками;

2) встановлення можливості вчинення певних дій за конкретних умов [2, с. 45]. Під час проведення такого експерименту перевіряється можливість вчинення такої дії взагалі (наприклад, перепливати річку Тиса вночі). До речі, перевірка таких дій не потребує безпосередньої участі підозрюваного, оскільки в даному випадку перевіряється або версія, або окрема обставина. Також може перевірятися можливість вчинення певних дій конкретною особою. Так, під час судового розслідування підозрюваний заявив, що після надання інформації іншій особі з приводу незаконного перетину державного кордону, остання обірвала зв'язок та сама намагалась перетнути кордон з Угорщиною через гори та ліси. Під час проведення експерименту із залученням асистентів для проходження подібного маршруту, було з'ясовано, що дану дію, лише порадам, самотужки не пройти. Це спростувало версію про те, що особа діяла одна.

3) встановлення механізму вчинення кримінального правопорушення [2, с. 45]. Як правило, це взаємопов'язаний механізм між дією, причиною та наслідком. Під час проведення слідчого експерименту з'ясовують основні задачі всіх учасників (наприклад, організатор знайшов авто із вмонтованим дном для переміщення у ньому особи, пособник склав найбільш оптимальний маршрут через горну місцевість, а підбурювач у свою чергу розповів знайомим про дану схему перетину кордону).

4) встановлення можливості сприйняття людиною будь-якого факту або явища (наприклад, чи міг свідок у конкретних умовах місця і часу спостерігати злочинну подію, впізнати злочинця тощо). Особливу увагу під час проведення слідчого експерименту з підозрюваним слід звертати на забезпечення унеможливлення втечі підозрюваної особи з місця проведення слідчої (розшукової) дії [2, с. 45].

Більше того, слідчому необхідно враховувати, що такі злочини мають масштабний за територією характер, а це ускладнює проведення слідчого експерименту за всіма виявленими епізодами не лише через дефіцит часу, необхідність ретельної підготовки усіх учасників

(спеціалістів, перекладачів тощо), а й передбачення того, що особи, з якими проводиться зазначена слідча (розшукова) дія можуть відмовитись від попередніх показань. А тому у таких випадках доцільно проводити слідчий експеримент у місцях найбільш складних і значимих для кримінального провадження (спосіб безпосереднього форсування кордону, порядок руху (замаскований чи ні), визначення схованок тощо). За іншими епізодами доцільно обмежитися ретельним (а подекуди – й повторним) слідчим оглядом, додаючи до нього схеми, відеозаписи, інші креслення, висновки експерта тощо, що розкривають механізм вчинення злочину та визначають доказову базу винуватості кожного правопорушника. Крім того, при плануванні слідчого експерименту, не слід робити акцент на успішне його проведення із іноземними громадянами, а насамперед, визначити доцільність проведення слідчого експерименту з переправниками (посередниками), які у більшості є громадянами України [3, с. 208].

Отже слідчому потрібно розуміти, що лише плановий підхід допоможе у ефективному, оперативному та законному проведенні даної слідчої (розшукової) дії. На прикладі наступних етапів планування:

- аналіз: слідчий вивчає всі наявні матеріали кримінального провадження, зокрема показання свідків, потерпілих та підозрюваних;
- планування заходу: визначення місця, часу та умов, за яких буде проведено слідчий експеримент. Розробка плану дій, який включає основні моменти, що потребують перевірки;
- інформування учасників: слідчий повідомляє всіх зацікавлених осіб (свідків, потерпілих, підозрюваних, адвокатів) про дату, час і місце проведення слідчої (розшукової) дії;
- забезпечення технічних засобів: підготовка необхідного обладнання для фіксації процесу (фото-, відеокамери, засоби вимірювання тощо);
- транспортування учасників: організація безпечного транспортування всіх учасників до місця проведення слідчого експерименту;
- огляд: первинний огляд місця проведення слідчого експерименту для визначення його відповідності опису в матеріалах кримінального провадження;
- відтворення подій: учасники, зокрема ті, хто дав показання, послідовно відтворюють свої дії та події, що мали місце під час незаконного переправлення. Слідчий контролює процес, ставлячи уточнюючі запитання та коригуючи дії учасників для забезпечення точності відтворення;

- фіксація процесу: використання фото- і відео- зйомки для документування всіх дій та обставин, що відтворюються, перевіряються та уточнюються;

- технічні вимірювання: виконання необхідних вимірювань та застосування інших технічних засобів для точної фіксації обстановки;

- складання та підписання протоколу;

- слідчий переглядає фото- та відеоматеріали для виявлення можливих додаткових деталей або невідповідностей;

- оцінка доказів: аналіз зібраних даних для перевірки відповідності показань учасників реальним обставинам та формулювання висновків щодо обставин незаконного переправлення.

Слідчий експеримент під час розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України є важливим етапом у процесі розслідування. Ця слідча (розшукова) дія дозволяє не лише перевірити та уточнити показання свідків, потерпілих чи підозрюваних, але й відновити хронологію подій та зібрати нові докази, необхідні для встановлення істини, що в свою чергу потребує від учасників кримінального провадження, особливо від слідчого, професійних та логічних навичок.

Список використаних джерел

1. Рогатинська Н.З. Деякі особливості проведення слідчого експерименту у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016 р. № 2. С. 149-153.

2. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: метод. рек. / [Чернявський С. С., Вознюк А. А., Брисковська О.М. та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 64 с.

3. Бегалов Є.П. Розслідування незаконного переправлення осіб через державний кордон України: дис. канд. юр. наук: 12.00.09. Київ: Право, 2020. 278 с.

Губенко Іван Володимирович,

аспірант відділу докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

СУДОВІ ЕКСПЕРТИЗИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ

Одним із видів злочинів проти довкілля є знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, кримінальна відповідальність за який передбачена у ст. 245 Кримінального кодексу України (далі – КК).